

8

αξιοποίηση απορριμμάτων

Η Κυκλική Οικονομία ως μέρος της απάντησης στην τρέχουσα κρίση

του Ανδρέα Λουκάτου
Αντιπροέδρου ΔΣ του ΣΕΠΙΑΝ

Η τρέχουσα συγκυρία –πέρα από την υγειονομική διάσταση αντιμετώπισης της πανδημίας Covid-19– χαρακτηρίζεται από το τρίπτυχο: ενεργειακή κρίση, αποτροπή της κλιματικής αλλαγής, προστασία του περιβάλλοντος. Η ανάγκη αποτελεσματικών ενεργειών αντιμετώπισης των προκλήσεων είναι ακόμα πιο επιτακτική μέσα στο δεδομένο περιβάλλον ακριβών ορυκτών ενεργειακών πόρων και πληθωρισμού. Σε ένα περιβάλλον, λοιπόν, αλματώδους αύξησης των τιμών της ενέργειας και των πρώτων υλών, η Κυκλική Οικονομία αναδεικνύεται ακόμα περισσότερο ως αναγκαία επιλογή της οικονομίας προς τη βιώσιμη ανάπτυξη. Στα νέα δεδομένα το ζητούμενο πλέον για τις επιχειρήσεις δεν είναι μόνο η καλή λειτουργία και η ανάπτυξη της επιχείρησης, αλλά και η συμμετοχή στις κοινές δράσεις αντιμετώπισης των παγκόσμιων προβλημάτων που δεν γνωρίζουν σύνορα. Ως τέτοιο, η μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος είναι βασική κινητήρια δύναμη για τη μετάβαση στην Κυκλική Οικονομία.

Η σημασία της Κυκλικής Οικονομίας αναδεικνύεται όχι απλώς ως δέσμη μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος, αλλά ως ένα ολοκληρωμένο νέο οικονομικό μοντέλο που εμπεριέχει τόσο την επιχειρηματική ανάπτυξη όσο και

νέες καλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας. Ουσιαστικά, η συνολική οικονομική αξία της Κυκλικής Οικονομίας προκύπτει από τη χρήση περισσότερου εργατικού δυναμικού και λιγότερων φυσικών πόρων αποφέροντας μία σειρά από οικονομικά οφέλη όπως δημιουργία θέσεων εργασίας, μείωση της ανεργίας και αύξηση της παραγωγικότητας μέσω αυξημένης αποδοτικότητας των υλικών.

Η έκθεση για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με τίτλο «Ο αντίκτυπος των πολιτικών Κυκλικής Οικονομίας στις αγορές εργασίας» (2018) καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η Κυκλική Οικονομία θα μπορούσε να προσθέσει 0,5% στο ΑΕΠ της Ευρώπης και να προκαλέσει καθαρή αύξηση 700.000 θέσεων εργασίας - κυρίως σε κράτη μέλη της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Αντίστοιχα, η πρώτη Έκθεση για την Κυκλική Οικονομία στην Ελλάδα, που εκπονήθηκε από τον ΣΕΠΙΑΝ και την Eunomia, παρουσιάζει ότι με τη στροφή στο εν λόγω οικονομικό μοντέλο στη χώρα μπορεί να επέλθει αύξηση του ΑΕΠ κατά €2 δις (ποσοστό 1,2% επί του ΑΕΠ 2020) και δημιουργία 15.000 νέων θέσεων εργασίας.

Ευρωπαϊκό και εθνικό κανονιστικό πλαίσιο

Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, το 2015 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υ-

οθετεί το πρώτο Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης για την Κυκλική Οικονομία που προβλέπει μέτρα στους τομείς της παραγωγής, κατανάλωσης και διαχείρισης αποβλήτων και της αγοράς δευτερογενών πρώτων υλών. Το αρχικό αυτό σχέδιο δράσης επικαιροποιήθηκε με ένα Νέο Σχέδιο το Μάρτιο 2020 με περισσότερο φιλόδοξους στόχους για την προώθηση των αρχών βιωσιμότητας στην παραγωγή και κατανάλωση, αλλά και τον διεθνή ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην υλοποίηση πολιτικών Κυκλικής Οικονομίας. Το Νέο Σχέδιο βάζει στόχο το διπλασιασμό της κυκλικής χρήσης των υλικών στην Ένωση την επόμενη δεκαετία, περιλαμβάνοντας πρωτοβουλίες για ολόκληρο τον κύκλο ζωής των προϊόντων, από τον σχεδιασμό και την κατασκευή έως την κατανάλωση, την επισκευή, την επαναχρησιμοποίηση, την ανακύκλωση και την επαναφορά των πόρων στην οικονομία. Το Σχέδιο Δράσης βρίσκεται φυσικά στο επίκεντρο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας (Green Deal) θέτοντας τη μετάβαση σε μια πλήρως Κυκλική Οικονομία ως αναπόσπαστο μέρος της Ευρωπαϊκής πορείας προς την κλιματική ουδετερότητα έως το 2050.

Σε εθνικό επίπεδο διαμορφώθηκε (Δεκέμβριος 2018) Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία με συντονισμό του Υπουργείου Περιβάλλοντος & Ενέργειας (ΥΠΕΝ). Τον Μάρτιο 2021 παρουσιάστηκε το Νέο Σχέδιο Δράσης για την Κυκλική Οικονομία, με συντονισμό ΥΠΕΝ, μετά από συνεργασία με 7 υπουργεία (Διυπουργική Επιτροπή σύμφωνα

“ Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, το 2015 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθετεί το πρώτο Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης για την Κυκλική Οικονομία που προβλέπει μέτρα στους τομείς της παραγωγής, κατανάλωσης και διαχείρισης αποβλήτων και της αγοράς δευτερογενών πρώτων υλών. Το αρχικό αυτό σχέδιο δράσης επικαιροποιήθηκε με ένα Νέο Σχέδιο το Μάρτιο 2020.

με την Εθνική Στρατηγική) και διαβούλευση με το Εθνικό Συμβούλιο Κυκλικής Οικονομίας, στο οποίο συμμετέχουν 18 συνολικά φορείς, εκπροσωπώντας την οικονομία (μεταξύ τους και ο ΣΕΠΙΑΝ) και την κοινωνία των πολιτών. Το Σχέδιο περιλαμβάνει δράσεις για α) βιώσιμη παραγωγή και βιομηχανική πολιτική, β) βιώσιμη κατανάλωση, γ) λιγότερα απόβλητα με μεγαλύτερη αξία, δ) προϊόντα προτεραιότητας, όπως πλαστικά, συσκευασίες, τρόφιμα - νερό και θρεπτικές ουσίες, κατασκευές - κτίρια, ηλεκτρονικά προϊόντα και ΤΠΕ κ.λπ., καθώς και ε) οριζόντιες δράσεις, όπως νομοθετικό - κανονιστικό, καθώς και οργανωτικό χαρακτήρα.

Σημαντικός ρόλος του ιδιωτικού τομέα

Το μοντέλο της Κυκλικής Οικονομίας δεν προσφέρεται για ανάπτυξη κρατικών επιχειρηματικών δράσεων. Αντίθετα, είναι ένα πρότυπο οικονομικό μοντέλο ανάπτυξης, με σαφή περιβαλλοντική και κοινωνική διάσταση, με πραγμα-

τικό πρωταγωνιστή τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα. Η μετάβαση σε μία Κυκλική Οικονομία ενθαρρύνει την αναζήτηση καινοτόμων λύσεων για την αναπροσαρμογή των συστημάτων παραγωγής και κατανάλωσης, τη μείωση αποβλήτων μέσω βιομηχανικής συμβίωσης και τον σχεδιασμό προϊόντων που μεγιστοποιεί την αξία τους πριν καταστούν απόβλητα. Προϋποθέτει, λοιπόν, την ανάπτυξη επενδύσεων που ενσωματώνουν προηγμένες τεχνολογίες, καινοτομίες και επιχειρηματικότητα, παράγοντες που συνυπάρχουν στον ιδιωτικό τομέα.

Σε αυτή την κατεύθυνση, το Νέο Σχέδιο Δράσης του ΥΠΕΝ βάζει στόχο την ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών ευκαιριών, την ενίσχυση των υφιστάμενων επιχειρήσεων, τη δημιουργία νέων αγορών για ορισμένα προϊόντα και τη θέσπιση κανόνων, κινήτρων και χρηματοδοτικών εργαλείων προκειμένου να αναπτυχθεί η οικονομία προς μια νέα και περισσότερο βιώσιμη κατεύθυνση. Έτσι, ο ρόλος του κράτους είναι επίσης σημαντικός ως προς τη ρύθμιση και τον έλεγχο της αγοράς, όπως και για την παροχή κινήτρων για την υλοποίηση των προϋποθέσεων για την ανάπτυξη της Κυκλικής Οικονομίας.

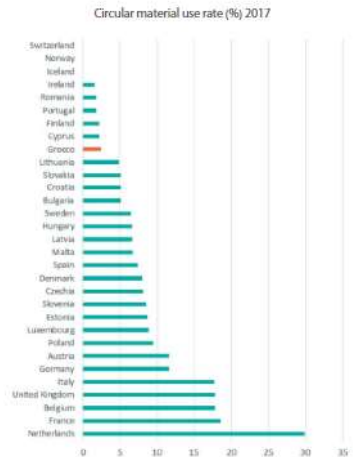
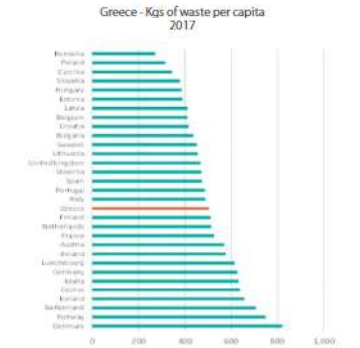
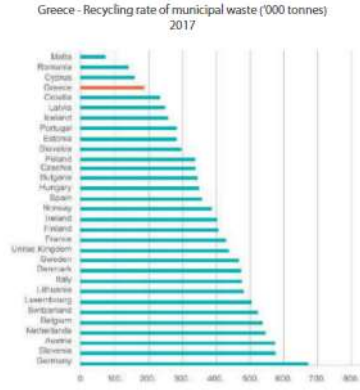
Η συμβολή της πρώτης Έκθεσης Κυκλικής Οικονομίας στην Ελλάδα

Αναγνωρίζοντας τον σημαντικό ρόλο του ιδιωτικού τομέα, ο ΣΕΓΠΑΝ ως εκπρόσωπος των βιομηχανικών αιχμής της Κυκλικής Οικονομίας, εκπόνησε την πρώτη Έκθεση Κυκλικής Οικονομίας στην Ελλάδα αναθέτοντας τη σύνταξη της στην εξειδικευμένη αναγνωρισμένου κύρους εταιρεία συμβούλων Ευνομία.

Η Έκθεση συνεισφέρει ενεργητικά στο δημόσιο διάλογο, καταγράφοντας το πού βρισκόμαστε σήμερα σε σχέση με την Κυκλική Οικονομία στη χώρα και αναδεικνύοντας προτάσεις δημοσίας πολιτικής για το πώς θα επιταχύνουμε από εδώ και πέρα τον βηματισμό μας.

Συγκεκριμένα, η Έκθεση αποτυπώνει την υφιστάμενη κατάσταση στη χώρα, αναδεικνύει καλές πρακτικές τόσο του ιδιωτικού τομέα όσο και της συνεργασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα σε ολόκληρη την Ευρώπη, ενώ εισάγει για πρώτη φορά κριτήρια αξιολόγησης εφαρμογής της Κυκλικής Οικονομίας, όπως στοιχεία κυκλικότητας, παράγοντες ενεργοποίησης της Κυκλικής Οικονομίας, καθώς και ο βαθμός υιοθέτησης στοιχείων κυκλικότητας σε επιμέρους κλάδους της οικονομίας. Τέλος, η Έκθεση προτείνει άμεσα εφαρμόσιμες λύσεις πολιτικής για την ταχύτερη μετάβαση σε μια πιο κυκλική οικονομία.

Σχετικά με την υφιστάμενη κατάσταση στην Ελλάδα, η Έκθεση εντοπίζει 8 κρίσιμους κλάδους: Κατασκευές, Τρόφιμα, Συσκευασίες, Πλαστικά, Αλουμίνιο, Χάλυβας, Επαναχρησιμοποίηση νερού και Λιπαντικά. Επίσης, καταδεικνύει τα πολύ χαμηλά ποσοστά ανακύκλωσης/αξιοποίησης αστικών αποβλήτων και κυκλικότητας, τη σημαντική υστέρηση εφαρμογής πρακτικών Κυκλικής Οικονομίας, αλλά και ταυτόχρονα την υψηλή αναπτυξιακή δυναμική. Σημαντικά «πίσω»

Πηγή: Eurostat

σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσον όρο, η χώρα υστερεί σε βασικούς τομείς όπως είναι η ανακύκλωση των αστικών αποβλήτων και το ποσοστό κυκλικότητας που βρισκόμαστε στο μισό του Ευρωπαϊκού μέσου όρου:

Σχετικά με τις προτεινόμενες λύσεις πολιτικής για την ταχύτερη μετάβαση προς την Κυκλική Οικονομία στην Ελλάδα, η Έκθεση αναφέρει την προώθηση των αρχών κυκλικότητας στην ελληνική επιχειρηματικότητα μέσω πολιτικών ενίσχυσης της προσφοράς, όπως είναι η διαφάνεια και η διασφάλιση υψηλής ακρίβειας δεδομένων για τα απόβλητα, και την ικνηλασιμότητά τους μέσω της αξιοποίησης, για παράδειγμα, του Ηλεκτρονικού Μητρώου Αποβλήτων (ΗΜΑ). Για τον ίδιο σκοπό, η Έκθεση προτείνει και την καθιέρωση (υψηλότερου) τέλους ταφής στα €70 ανά τόνο για τα ανεξεργαστα απόβλητα για αποφυγή της υγειονομικής ταφής και την επίτευξη του στόχου ταφής του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ). Στην επίτευξη των παραπάνω στόχων θα συμβάλει και η παροχή οικονομικών κινήτρων αλλά και αντικινήτρων, όπως είναι η προώθηση παραγωγής και αξιοποίησης δευτερογενών προϊόντων μέσω π.χ. μειωμένων φορολογικών συντελεστών.

Ομοίως, η Έκθεση συστήνει την προώθηση της χωριστής συλλογής και διολογής των ανακυκλώσιμων υλικών μέσω της λήψης μέτρων για τη μείωση των φαινομένων εισφοροδιαφυγής, της συνεπούς εφαρμογής του συστήματος Διευρυμένης Ευθύνης Παραγωγού (EPR), της επιβολής οικονομικών κυρώσεων για τα συστήματα εναλλακτικής

“Αναγνωρίζοντας τον σημαντικό ρόλο του ιδιωτικού τομέα, ο ΣΕΓΠΑΝ ως εκπρόσωπος των βιομηχανικών αιχμής της Κυκλικής Οικονομίας, εκπόνησε την πρώτη Έκθεση Κυκλικής Οικονομίας στην Ελλάδα αναθέτοντας τη σύνταξη της στην εξειδικευμένη αναγνωρισμένου κύρους εταιρεία συμβούλων Ευνομία.

διαχείρισης που δεν επιτυγχάνουν τους στόχους και τις εφαρμογές χωρίς καθυστέρηση του συστήματος εγγραφισίας για τις συσκευασίες αλουμινίου και πλαστικών. Στις προτάσεις συμπεριλαμβάνονται και μέτρα για την προτυποποίηση των αποβλήτων και των προϊόντων ανακύκλωσης, όπως είναι η ανάπτυξη κριτηρίων για τον αποκαταρισμό των αποβλήτων (End of Waste), η σήμανση των προϊόντων ανάλογα με το περιεχόμενό τους σε ανακυκλώσιμα υλικά και τη δυνατότητα ανακύκλωσής τους, και η παροχή οικονομικών κινήτρων για το σχεδιασμό συσκευασιών.

Τέλος, η Έκθεση τονίζει την ανάγκη κατάλληλης διαμόρφωσης του φορολογικού πλαισίου με κίνητρα για τις επιχειρήσεις επισκευής προϊόντων και προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση και αντικίνητρα στη χρήση πρωτογενών υλικών, ενώ αναφέρεται και στις υποχρεωτικές πράσινες δημόσιες συμβάσεις κάνοντας ειδική αναφορά στην εισαγωγή υποχρεωτικής κοστολόγησης του Κύκλου Ζωής (LCC) και της χρήσης πράσινων κριτηρίων στις δημόσιες συμβάσεις. ■